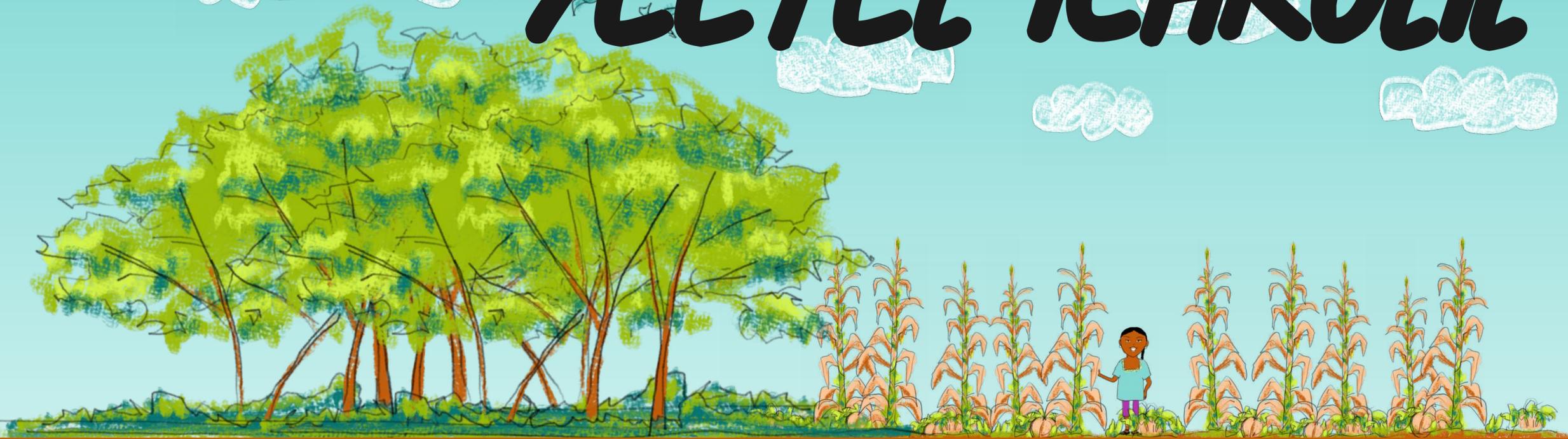
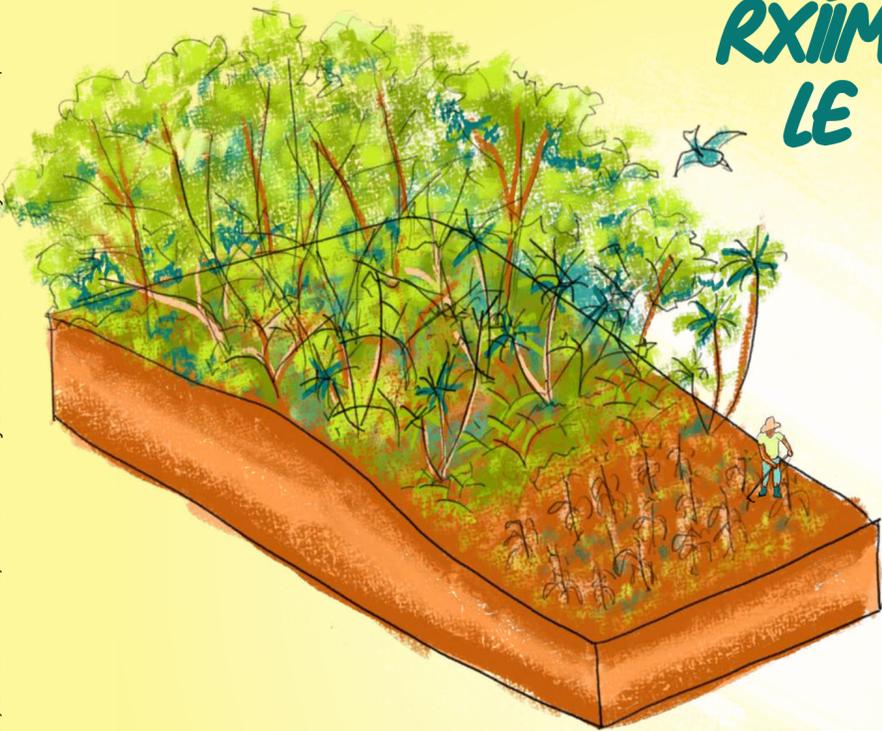

K'ÁAX

YÉETEL ICHKOLIL

RXIIMBALTBIL LE K'ÁAXO'

KUBÉEYTA U TUKLA'AL LE K'ÁAXO' JE'EX
JUMP'ÉEL NOJOCH KÚUCHUL TI' PAAK'ALE',
MA' CHÉEN TI' U YAANTAL BA'ALCHE'O'OB
YÉETEL PAK'ÁALO'OBÍ, JUMP'ÉEL KÚUCHIL
TU'UK KU PAAK'AL WINIKI'I, LEETI' MEETIK
K'A'ABÉT K-KANÁANTIK

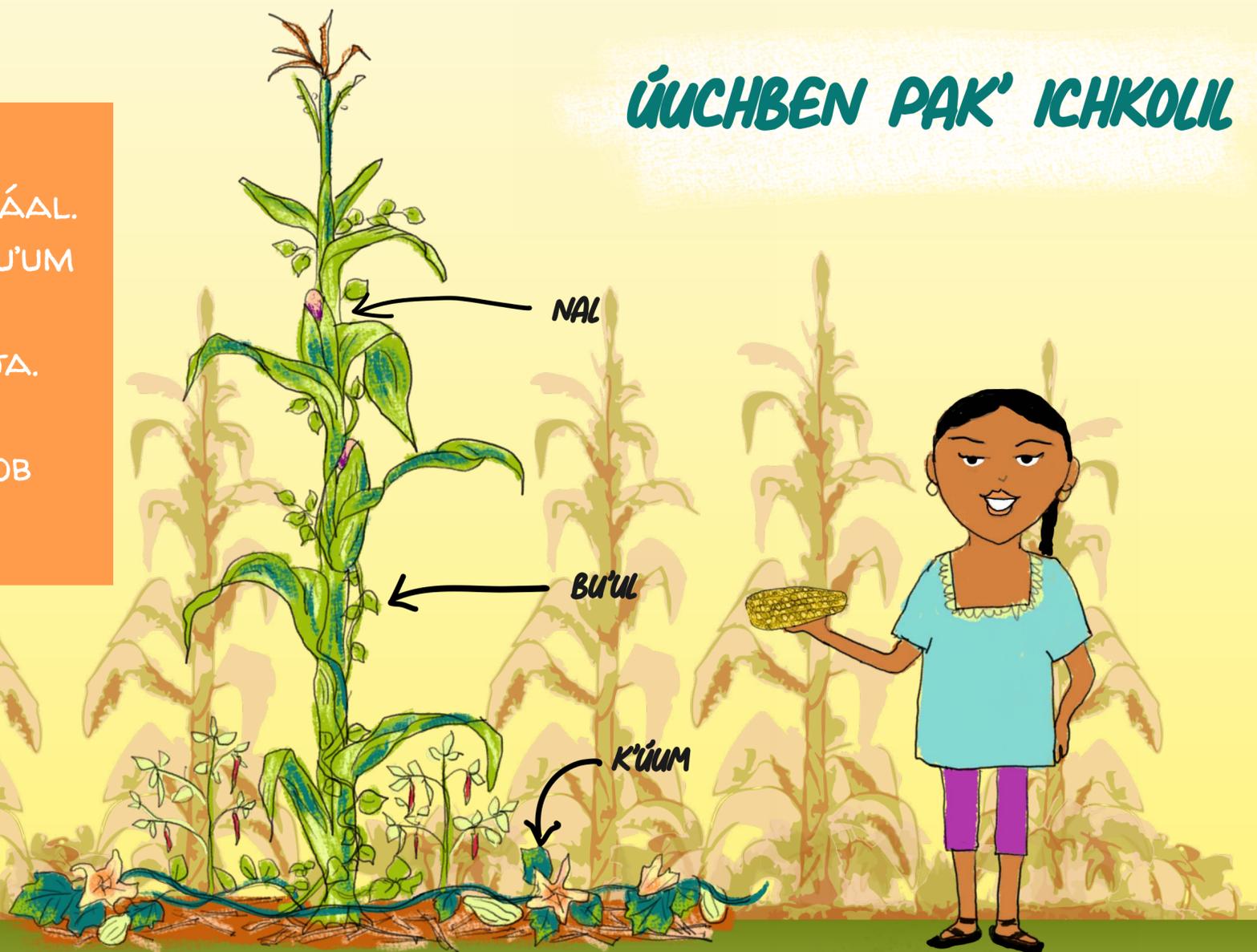
TI' YA'AB U KAAJILOO'OB
MEEJIKOE', YA'AB
MEEYAJO'OB KU
YÚUCHMEETA'AL JE'EX
ICHKOLIL, U KANANTA'AL
KAAB, U JO'OSA'AL CHE'
YÉET U JEEL BA'ALO'OB

LEETI' K'ÉEXBES LE
K'ÁAXO'OBÓ TI'AL JUMP'ÉEL
UTSIL TI' WÍINIK,
BA'ALCHE'O'OB YÉETE
PAK'ÁALO'OB

ÚUCHBEN PAK' ICHKOLIL

PAK' ICHKOLIL JE'EX ÚUCHILAKE',
JUMP'ÉEL ÚUCHBEN MOODO PAAK'ÁAL.
TI' LE PAK' KOOLO' KUMA'ACHAL LU'UM
TAK 5 JA'AB TI' PAK'BIL JEJELAS
PAK'ÁALO'OB MÚUCH U CH'ÍIJLA'AJA.
SUUKA'ANILE' XI'IM, BU'UL YÉETEL
K'ÚUM, TAK YÉETEL JEJELAS IIKO'OB
YÉETEL TS'ÍIN WÁA MAKAL

MAYA

ESPAÑOL

K'ÁAX

MONTE

JKOLNÁAL

CAMPESINO

KOOL, ICHKOL

MILPA

XI'IM, IXI'IM

MAÍZ

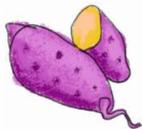
BU'UL

FRIJOL

K'ÚUM

CALABAZA

IIS

CAMOTE

IIK

CHILE

YA'AB JEJELAS T'AANO'OB ICH
MAYA TI'AL TSOLIK BA'AX KU
YÚUCHUL ICH K'ÁAX YÉETEL LE
ICHKOL YUKATAANO'.
KAXT BIX ICH U JEEL
T'AANO'OB BIX U YA'ALA'AL LE
TAANO'OBA'

U TSIKBALILO'OB K'ÁAX YÉETEL ICHKOL

KÉEN T'ÚUBUK K'IINE', KÉEN SUUNAK KOLNÁAL TU NAAJILE', U YÉET SUUT JEJELAS TSIKBALO'OB YO'OSAL BA'AX KUYÚUCHUL ICH K'ÁAX YÉETEL ICHKOL, JE'EX U TSIKBALIL ALUXO'OE', MEJEN KUXA'AN K'ATO'OB KANÁANTIK ICHKOLO'OB.

LE MEJEN K'ATO'OBA' JE'EX MEJEN PAALALO'OB SUUKA'AN U YU'UBA'AL U XUUXUBO'OB TEEN TÚU KANANO'OB.

UTI'AL TUUKUL YÉETEL T'OXBIL

MEJIKOE' 64 XI'IMO'OB KUPA'AKLAJA, ¿BA'AX XI'IMILO'OB KUPA'AKLAJA TA KAAJAL? ¿BA'AX PAK'ÁALILO'OB KUPA'AK'AL TU ICHKOLILO'OB A KAAJAL? ¿A WOJLA ICH A T'AAN U KAABA' LE PAK'ÁALO'OB YAAN ICHKOLO' YÉETEL ICH K'ÁAXO'? ¿YAANÁ U JEEL TSIKBALO'OB A WOJEL YO'OSAL U JEEL ALUXO'OB KAJA'ANO'O ICHKOL?

D.R. © 2024. UNAM Instituto de Investigaciones Sociales

Ts'íibt utia'al biilankiltej le xooko'obo' jela'an: difusion.iis@unam.mx

Bix a ts'i'itik uk'aaba' le meeyaja': **García Magdaleno, P., Cabrera, E., Aranda, V., & Pool Balam, L. (2024).**

K'áax yéetel ichkolil [Infografía]. Universidad Nacional Autónoma de México, Instituto de Investigaciones Sociales; Consejo Nacional de Humanidades, Ciencias y Tecnologías.

U meeyaj: **Pavel Alonso García Magdaleno**

Diseño le chan ju'una': **Ehécatl Cabrera**

Yéet u táak meeyaj, u sut t'aan: **Vianca Aranda y Lorena Pool Balam de la Colectiva Chak Tuun**

Yéet u tsolxikik: **Elena Lazos Chavero**

Le tsikbala' Uayma yéetel Tinum u taalo'ob

INSTITUTO DE INVESTIGACIONES SOCIALES

CONACYT

